

PSYCHOLOGIE NÁBOŽENSTVÍ

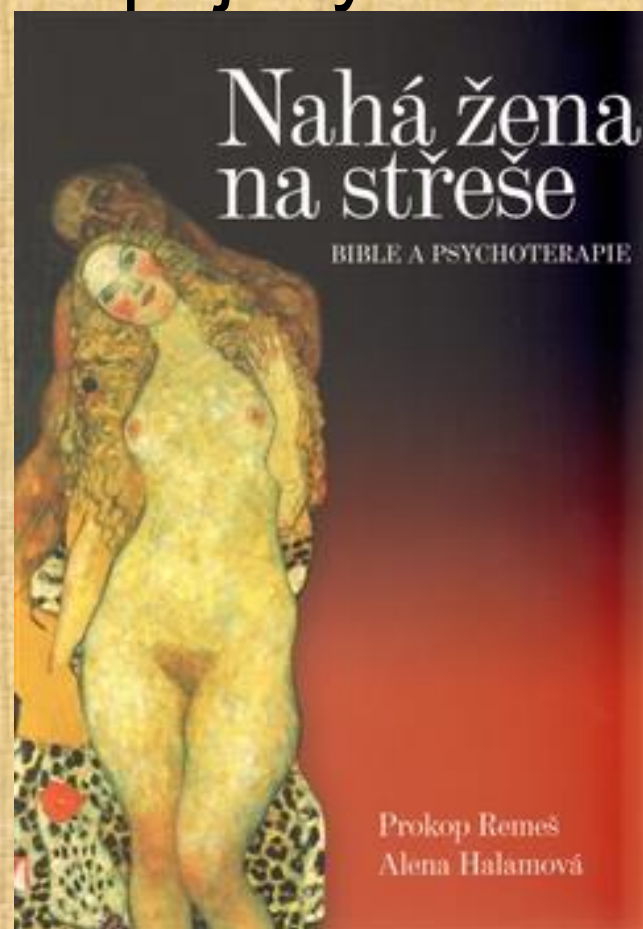
9. Psychologický výklad Bible.

Tato prezentace ve formě přednášky je určena výhradně pro studenty Psychologického ústavu Filozofické fakulty Masarykovy univerzity a není dovoleno ji veřejně šířit.

PhDr. Pavel Moravec, PhD

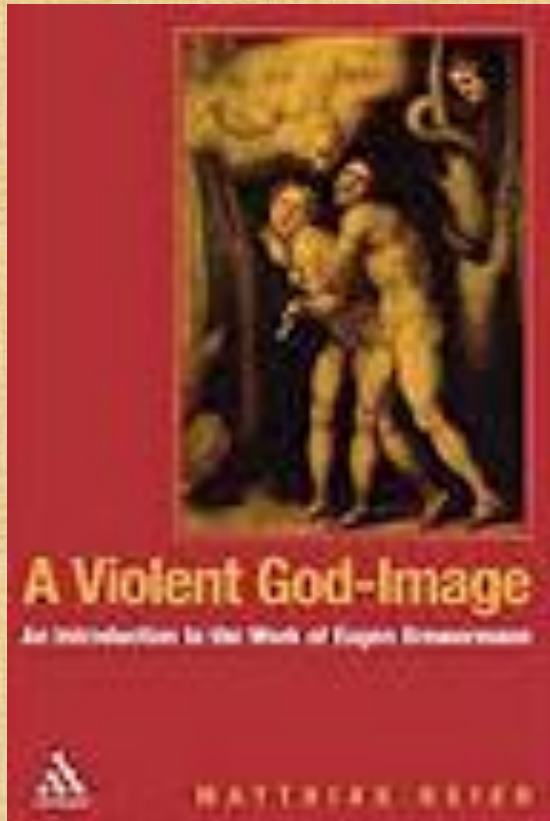
Hlubinně psychologický výklad Bible

- **Hagioterapie:** cílem je proměna člověka cestou tématizace existenciál spojených s transcendentnem
- www.hagioterapie.cz
- Prokop Remeš, PL Bohnice

Hlubinně psychologický výklad Bible

- Eugen Drewermann

Hlubinně psychologický výklad Bible

Prvotní hřích: 3,1 – 13

Hlubinně psychologický výklad Bible

Prvotní hřích: 3,1 - 13

Nejzchytralejší ze vší polní zvěře, kterou Hospodin Bůh učinil, byl had. Řekl ženě: "Jakže, Bůh vám zakázal jíst ze všech stromů v zahradě?" Žena hadovi odvětila: "Plody ze stromů v zahradě jíst smíme. Jen o plodech ze stromu, který je uprostřed zahrady, Bůh řekl: »Nejezte z něho, ani se ho nedotkněte, abyste nezemřeli.«"

Had ženu ujišťoval: "Nikoli, nepropadnete smrti. Bůh však ví, že v den, kdy z něho pojíte, otevrou se vám oči a budete jako Bůh znát dobré i zlé."

Žena viděla, že je to strom s plody dobrými k jídlu, lákavý pro oči, strom slibující vševědoucnost. Vzala tedy z jeho plodů a jedla, dala také svému muži, který byl s ní, a on též jedl. Oběma se otevřely oči: poznali, že jsou nazí. Spletli tedy fíkové listy a přepásali se jimi.

Tu uslyšeli hlas Hospodina Boha procházejícího se po zahradě za denního vánku. I ukryli se člověk a jeho žena před Hospodinem Bohem uprostřed stromoví v zahradě. Hospodin Bůh zavolal na člověka: "Kde jsi?" On odpověděl: "Uslyšel jsem v zahradě tvůj hlas a bál jsem se. A protože jsem nahý, ukryl jsem se." Bůh mu řekl: "Kdo ti pověděl, že jsi nahý? Nejedl jsi z toho stromu, z něhož jsem ti zakázal jíst?" Člověk odpověděl: "Žena, kterou jsi mi dal, aby při mně stála, ta mi dala z toho stromu a já jsem jedl." Proto řekl Hospodin Bůh ženě: "Cos to učinila?" Žena odpověděla: "Had mě podvedl a já jsem jedla."

Exkurz: Jak vznikla Bible?

- Někteří lidé mají zjednodušenou představu, že Bible vznikla tak, že Bůh šeptal nějakému člověku text do ucha a dotyčný text zapsal.
- Myslí si, že tak vznikla Bible, kterou máme dnes.
- **Biblické texty však vznikaly v různých dobách a byly redakčně upravovány**
- Starý zákon je kodifikován až roku 96 (AC) (židovská synoda v Jabne).
- **Abychom rozuměli Bibli, musíme chápat**
 - **kontext, ve kterém vznikla (kultura, historické okolnosti...)**
 - **jazyk, kterým byla napsána**

Originál SZ

- Původní jazyk SZ je **Hebrejština**. Tento jazyk je zcela odlišný od moderních jazyků:
 - píše se pozpátku
 - samohlásky jsou pod souhláskami
 - původně se samohlásky pod souhláskami nezapisovaly a rabíni se texty učili nazpaměť.

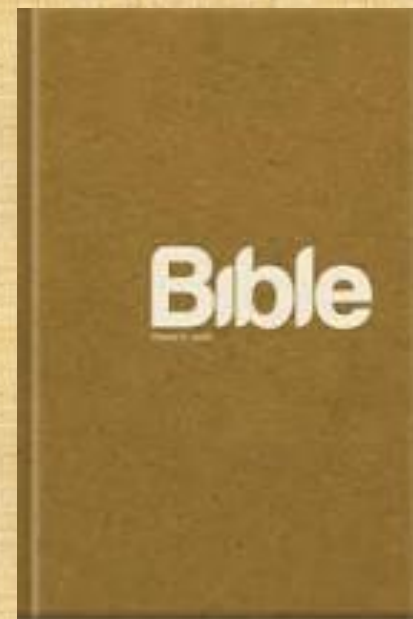
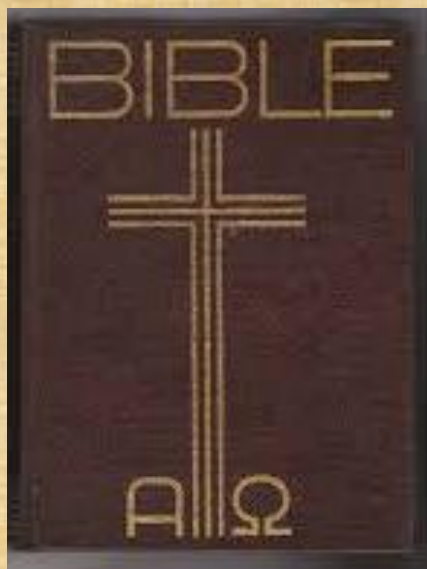
Texty SZ

- V Egyptě byla poměrně velká židovská komunita.
- Vznikla potřeba přeložit text do srozumitelného jazyka, kterým byla řečtina.
- Tomuto překladu se říká Septuaginta (zkratka LXX).
- Řečtina není pouze překladem, ale textem, který byl přeložen podle originálu, který byl zničen za Makabejských válek.

Originál NZ

- Starořečtina (ευμεις εστε το αλας της γης δε το αλας μωρανθη εν τινι αλισθησεται)
- Ježíš žil v židovském prostředí a mluvil aramejsky.
- **Samotný originál NZ je tak už překlad Ježíšových slov.**
- **Abychom rozuměli NZ, musíme chápat**
 - kontext, ve kterém vznikl (např. kulturu)
 - jazyk, kterým byl napsán (řečtina)
 - jazyk, který Ježíš používal (aramejščina)

... a mít na paměti, že český text je pouze překladem

Gn 1,27; 5,2
Gn 2,24 © E 5,31
1 K 6,16
9,281
L 16,18p 1 K 7,10s
1 K 7,13
13-16: Mt 19,
13-15 L 18,15-17
1,411 2 Rg 4,27 f
Act 8,361
Mt 18,31
9,36
17-22: Mt 19,
16-22 L 18,18-23
2,7 | Ex 20,12-16
Dt 5,16-20; 24,14 ©

γράψαι και ἀπολύσαι. **5** ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην. **6** ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρσεν και θήλυ ἐποίησεν αὐτούς· **7** ἔνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ και τὴν μητέρα □ [και προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ] >; **8** και ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο ἀλλὰ μία σὰρξ. **9** ὁ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

10 Καὶ εἰς τὴν οἰκίαν πάλιν οἱ μαθηταὶ περὶ τούτου ἐπηρώτων αὐτόν. **11** και λέγει αὐτοῖς· ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ και γαμήσῃ ἄλλην μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν· **12** και ἐὰν αὐτὴ ἀπολύσασα τὸν ἄνδρα αὐτῆς γαμήσῃ ἄλλον μοιχᾶται'.

13 Καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία ἵνα αὐτῶν ἀψηται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς'. **14** ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἠγανάκτησεν και εἶπεν αὐτοῖς· ἀφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρὸς με, μὴ κωλύετε αὐτά, τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. **15** ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅς ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. **16** και ἐναγκαλισάμενος αὐτὰ κατευλόγει τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτά'.

17 Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδὸν προσδραμῶν εἰς καὶ γονυπετήσας αὐτὸν ἐπηρώτα αὐτόν· διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσω ἵνα ζῶν αἰώνιον κληρονομήσω; **18** ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἰς ὁ θεός. **19** τὰς ἐντολάς οἶδας· μὴ φονεύσης,

5 'και αποκριθεις ο A D W f¹⁻¹³ (1424) M (lat) sy^(sp) | txt N B C L Δ Θ Ψ 579. (892)*. 2427 pc (c) co • 6 ὁ θεος D W pc it | αυτους ο θεος A Θ Ψ f¹⁻¹³ M lat sy | txt N B C L Δ 579. 2427 pc c co • 7 ἡμετερα αυτου N (D) 579. 1241 pc it vg^{ms} | □+ N B Ψ 892*. 2427 sy^s | txt D W Θ f¹³ M lat sy^h co (A C L N Δ f¹ 579 al: τη γυναικι) • 11/12 'εαν απολ. γυνη τ. ανδ. αυτ. κ. γαμηση αλλον μοιχ. και εαν ανηρ απολ. τ. γυν. μοιχεται W (1, 2542 pc sy^s) | 'γυνη A D (Θ) f¹³ M latt sy^h | txt N B C L Δ Ψ 579. 892. 2427 pc co | ' απολυση τ. ανδ. αυτ. και γαμηθη αλλω A M f l vg sy^h | εξελθη απο του ανδρος και αλλον γαμηση D (Θ) f¹³ (28). 565. (700) it | txt N B (C) L (Δ. Ψ) 892. 2427 pc co • 13 ἰ A D W f¹⁻¹³ M; Or | txt N B C L Δ Θ Ψ 579. 892. 1241. 1424. 2427. 1 844 pc f; Bas | 'επιτιμων τοις προσφερουσιν A D W (Θ f¹⁻¹³) M lat sy; Bas | txt N B C L Δ Ψ 579. 892. 2427 pc c k sa^{ms} ho • 14 ἑπιτιμησας W Θ f¹⁻¹³ 28. 565. 2542 pc sy^{hmg} • 16 ἐπιθει τας χειρας επ αυτα και ευλογει αυτα D (W) it sy^{h*} | τιθεις τας χειρας επ αυτα ευλογει αυτα A f¹⁻¹³ M aur f l vg | txt N B C L vid Δ Θ Ψ 579. 892. 1241. (1424). 2427 pc • 17 ἰδου τις πλουσιος προσδρ. A K W (Θ) f¹³ 28. 565. 700. 2542 al (sy^{hmg} sa^{ms}) • 19 ἰp) 3 4 1 2 A W Θ f¹³ M lat sy^h; Cl | 1 2 N* | 3 4 f¹ pc (sy^p) | μη μοιχ. μη πορευσης D (Γ pc) k | txt N² B C Δ Ψ 0274. 579. 892. 2427. 1 844. 1 2211 pc aur c sy^s co

Výklad Gen 3

- Bible není historickým popisem událostí, neptá se: „Jak to bylo?“
- Bible na začátku neřeší, jak vznikl svět. Bible konstatuje, že svět vznikl, protože ho Bůh chtěl.
- A ve třetí kapitole řeší, jak se zlo dostalo do světa, který byl stvořen Bohem.

Psychologický výklad Bible

- Drewermann: hlubinně-analytický přístup: autoři Bible promítali do biblických příběhů archetypální obrazy svého nitra a tyto obrazy mají moc rezonovat s obrazy a symboly uloženými v duši čtenáře = *nemá smysl se přít o to, co se v biblickém podání událo a co je jen symbolem. Bible vykládá věci tak, aby to pro nás mělo uzdravující význam.*
- Frankl, Lange: existenciální přístup: každá situace představuje výzvu pro svědomí č k naplnění smyslu. Tento výklad má tedy být nastartováním o změně.

Mýticko – slovní výklad Gen 3

- **Adam** = hebrejsky člověk, *dámá* = (úrodná) země (latinsky homo = člověk z lat. humus – půda)
- **zahrada** - nemluví se zde o ráji – zahrada = chráněné místo pro člověka (symbolika oázy uprostřed pouště). Eden = rozkoš
- **Had** – v kananejském náboženství byl had božsky uctíván.
- had = obraz pohanské bohoslužby. Dát se přemluvit hadem = odpadnout od pravé víry v Boha a propadnout pohanským kultům.
- had nepoužívá jména Jahve (= ten, který je – toto ďábel není schopen vyslovit), ale Elohim (pán) ⇒ neuznává pravého Boha

Mýticko – slovní výklad Gen 3

- **Pojídání zakázaného ovoce** - slovní hříčka: hebrejsky *arum* (chytrý) a *arom* (nahý). Člověk chtěl být chytrý jako Bůh, ale stal se nahým (o něco přišel).
- Bible nehovoří o **jablku**, jedná se o výklad latinského slova *malum* (zlo) a *malum* (jablko)

Teologický výklad Gen 3

- Podle biblického poselství je vše soustředěno na Č – s ním má B zvláštní záměry. Ale i jeho moci dává B meze.
- Jen na tomto místě se hovoří o dvou stromech – strom života a strom poznání dobrého a zlého. V bájích starého Orientu bývá strom života na nedosažitelném místě. V Gen 3 se hovoří o stromu poznání dobrého a zlého
- Č se nesmí dotknout stromu poznání. Je to v podstatě zákaz magie (výzva nemanipulovat s Božskou mocí, ale nechat se Bohem vézt)
- Č má hranice – nemůže všechno, protože není Bůh

Psychologický výklad Gen 3

- Had otřásá Evinu důvěru v dobrého Boha a rozvíjí pochybnosti: *Jakže, ...* → otřásá důvěru v Boží vedení
- Žena příkaz vyostřuje: *A ani se ho nedotkněte* („zakázané ovoce nejlépe chutná“)

Gen 2,8–9.15-17 *A Hospodin Bůh vysadil zahradu v Edenu na východě a postavil tam člověka, kterého vytvořil. Hospodin Bůh dal vyrůst ze země všemu stromoví žádoucím na pohled, s plody dobrými k jídlu, uprostřed zahrady pak stromu života a stromu poznání dobrého a zlého. Hospodin Bůh postavil člověka do zahrady v Edenu, aby ji obdělával a střežil. A Hospodin Bůh člověku přikázal: „Z každého stromu zahrady smíš jíst. Ze stromu poznání dobrého a zlého však nejez. V den, kdy bys z něho pojedl, propadneš smrti.“*

Psychologický výklad Gen 3

- Člověk dává jména zvířatům a rostlinám – člověk je pánem světa. Ale jeho moc není neomezená.
- Poznáním získává č nad věcmi moc → poznání dobra a zla = mít moc nad rozhodováním v oblasti morálky
- **Touha být jako Bůh = rozhodovat o tom, co je správné**, resp. podle čích pravidel se bude hrát. Příklady zvlášť totalitních systémů, ukazují hrůzu tohoto uvažování
- Člověk není absolutním Pánem. Jsou hodnoty, které jej přesahují.

Psychologický výklad Gen 3

- **Bažení** – touha po něčem, co máme zakázáno.
- Iluze, že štěstí dojde, **AŽ** budeme něco mít (*až budu mít lepší šaty, lepšího manžela...*) x potlačení reality, že štěstí **JE TADY A TEĎ**

Psychologický výklad Gen 3

- Člověk se ukryvá, **začíná cítit vinu** („jsem nahý“)
- Člověk začíná vnímat vlastní smrtelnost = omezenost, ohraničenost
- úzkost → obrany:
 - racionalizace („ukryl jsem se“)
 - přenášení odpovědnosti na jiného („žena, kterou jsi mi dal, mě svedla“) – přenášení odpovědnosti na ženu a nakonec na Boha

Seznam použité literatury

Bič, M (eds). (1991). Výklady ke Starému zákonu. Kalich

Remeš, P., Halamová, A. (2013). Nahá žena na střeše. Bible a psychoterapie. Pompei, Praha.